

Analyse | kraka

14. januar 2020

Udgifter til anbringelser og forebyggende indsatser over for udsatte børn og unge

Af Cecilie Dohlmann Weatherall & Christian Lund Sørensen

Statsministeren varslede i nytårstalen 2020, at regeringen vil øge indsatsen over for udsatte børn og unge. Flere børn skal anbringes og bortadopteres, og anbringelserne skal ske tidligere. I analysen undersøger vi udviklingen i udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser, og vi opstiller et regneeksempel for de fremadrettede udgifter.

I 2018 var udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser 15,3 mia. kr., svarende til 0,7 pct. af BNP. Siden 2012 er udgifterne steget med ca. 1,6 mia. kr., hvilket er drevet af en stigning i udgifterne til forebyggende indsatser.

Kontakt

Vicedirektør
Jens Hauch
Tlf. +45 3140 7715
E-mail jeh@kraka.org

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.org

1. Udgifter til anbringelser og forebyggende indsatser over for udsatte børn og unge i Danmark

Politisk mål om flere anbringelser

Statsministeren påpegede i nytårstalen 2020, at for mange børn i Danmark vokser op med omsorgssvigt og vold. Mette Frederiksen mener, at løsningen er flere anbringelser og bortadoptioner blandt yngre børn. Dette vil øge de fremtidige udgifter på området og er et opgør med de seneste års stigende fokus på forebyggende indsatser over for udsatte børn og unge, jf. Socialstyrelsen (2019).

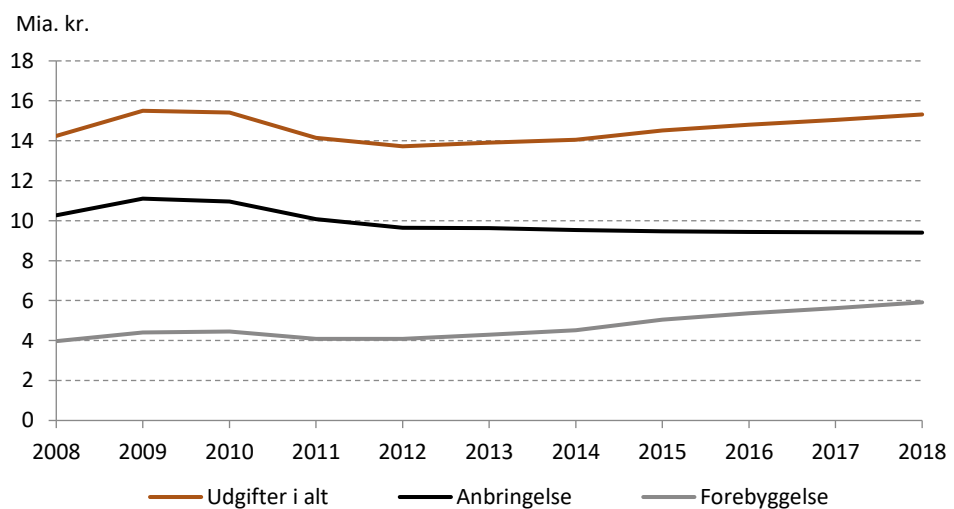
Anbringelser er dyrere end forebyggende indsatser

I det følgende skelner vi mellem to typer af indsatser for udsatte børn og unge; anbringelser og forebyggende indsatser.¹ Anbringelser kan både være hos familie, andre personer fra barnets netværk, kommunale plejefamilier og forskellige typer af opholdssteder.² De forebyggende indsatser er ofte billigere og retter sig mod familien og specialtilbud til det enkelte barn, det kan fx være kurser til forældre.³

Flere udgifter til forebyggende indsatser siden 2012

I 2018 var udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser til udsatte børn og unge på 15,3 mia. kr., svarende til ca. 0,7 pct. af BNP. Udgifterne har ligget mellem 13,7 og 15,5 mia. kr. de sidste 10 år. Siden 2012 er udgifterne til forebyggende indsatser steget, mens udgifterne til anbringelser er faldet. Samlet set er udgifterne dermed steget lidt siden 2012, jf. Figur 1.

Figur 1 Nettodriftsudgifter til anbringelser og forebyggende indsatser over for 0-22-årige børn og unge, 2008-2018

Anm.: Nettodriftsudgifterne er kommunernes udgifter fratrukket driftsindtægter. Hovedposterne 5.20 og 5.22-5.24 i den kommunale kontoplan regnes som udgifter til anbringelse mens hovedpost 5.21 regnes som forebyggelse. Kommunerne har ansvaret for anbringelse af børn og afholder selv hovedparten af udgifterne. I nogle tilfælde pålægges forældre en egenbetaling, som afhænger af forældrenes indkomstgrundlag. I tilfælde hvor en kommune anbringer et barn i en anden kommune, kan der ske en refusion mellem kommuner. Samtidig sker der en statslig refusion i tilfælde, hvor udgifterne til anbringelse overstiger et vist beløb. Den statslige refusion er ikke fratrukket nettodriftsudgifterne.

Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel BU28 og PRIS112 samt egne beregninger.

¹ Når vi skelner mellem hvilke udgifter der kan henføres til hhv. anbringelser og forebyggelse bruger vi samme opdeling som Ejrnæs og Gørtz (2017).

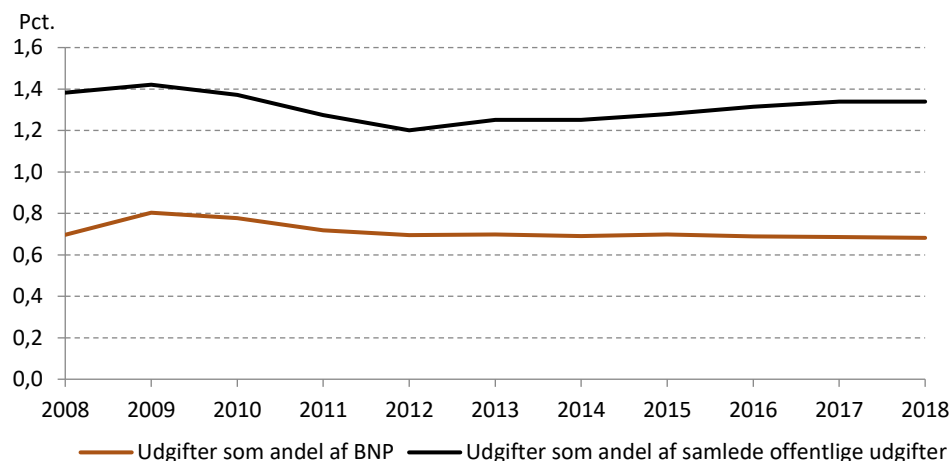
² For en uddybende forklaring af anbringelsesmuligheder for udsatte børn og unge, se <https://socialstyrelsen.dk/born/anbringelse/om-anbringelse>.

³ For en uddybende forklaring på forebyggende indsatser over for udsatte børn og unge, se <https://socialstyrelsen.dk/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats>.

Stigende andel af samlede offentlige udgifter

Over en 10-årig periode har udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser udgjort en forholdsvis konstant andel af BNP på 0,7-0,8 pct., jf. Figur 2. Derimod er udgifterne steget siden 2012, når man sammenligner med de samlede offentlige udgifter.

Figur 2 Nettodriftsudgifter til anbringelser og forebyggende indsatser over for 0-22-årige børn og unge ift. BNP og samlede offentlige udgifter, 2008-2018

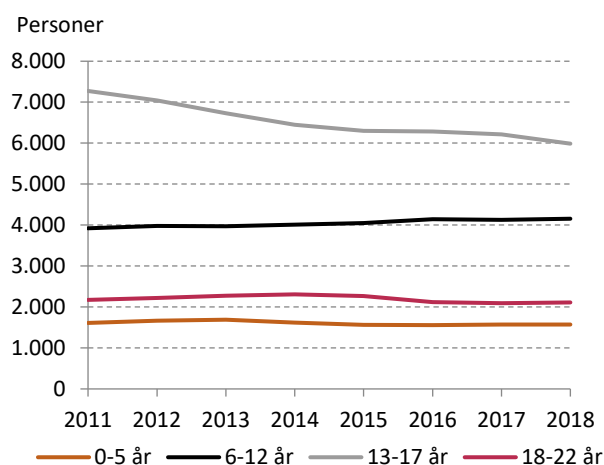
Anm.: Nettodriftsudgifterne er kommunernes udgifter fratrukket driftsindtægter. Hovedposterne 5.20 og 5.22-5.24 i den kommunale kontoplan regnes som udgifter til anbringelse mens hovedpost 5.21 regnes som forebyggelse.
 Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel BU28 og NAN1 samt egne beregninger.

Færre anbringelser blandt unge

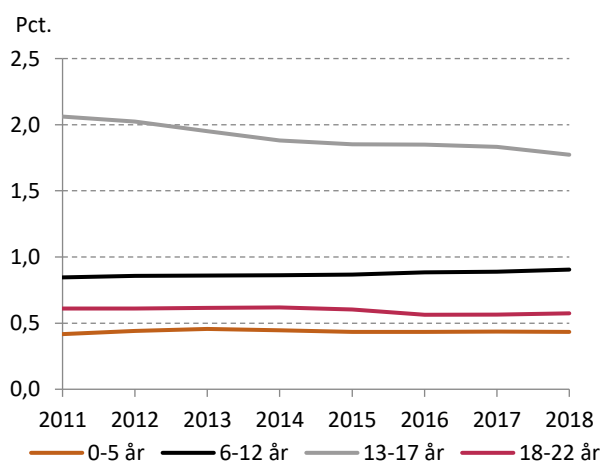
Udgifterne til anbringelser er faldet. Samtidig er antallet af anbragte børn og unge i alderen 0-22 år faldet med næsten 8 pct. siden 2011, jf. Figur 3.a. I 2011 er der 14.978 anbragte børn og unge, mens der er 13.823 ved udgangen af 2018. Specielt er der færre anbringelser blandt de 13-17-årige. Tendensen skyldes ikke, at årgangene er blevet mindre, men derimod, at færre børn i en given årgang anbringes, jf. Figur 3.b.

Figur 3 Antallet og andelen af anbragte 0-22-årige, 2011-2018

Figur 3.a Antal anbragte 0-22-årige

Figur 3.b Andel af anbragte blandt 0-22-årige

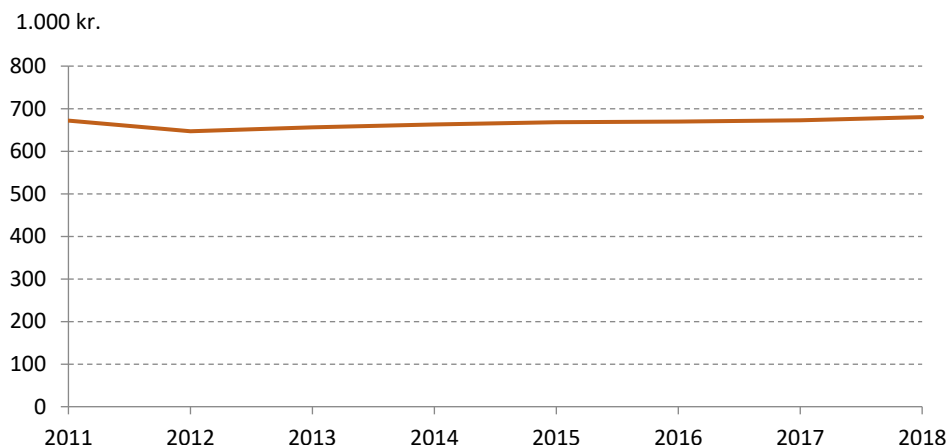
Anm.: Antal anbragte børn er opgjort ultimo året og dækker alle børn og unge der har været anbragt i løbet af året. Det samlede antal børn er opgjort primo det efterfølgende år.

Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel ANBAAR5 og FOLK2 samt egne beregninger.

680.000 kr. pr. anbragt barn

I gennemsnit bruges der 680.000 kr. pr. anbragt barn i 2018, jf. Figur 4.⁴ Dette beløb har været svagt stigende siden 2012, hvor omkostninger var på 647.000 kr. Det er svært at vurdere om de øgede udgifter pr. anbragt skyldes, at der er skalafordele forbundet med flere anbringelser. Gennemsnitstallet viser heller ikke hvordan omkostningerne for de specifikke anbringelser har udviklet sig.

Figur 4 Udgifter til anbringelser pr. anbragt barn, 2011-2018

Anm.: Nettodriftsudgifterne er kommunernes udgifter fratrukket driftsindtægter. Hovedposterne 5.20 og 5.22-5.24 i den kommunale kontoplan regnes som udgifter til anbringelse mens hovedpost 5.21 regnes som forebyggelse.

Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel BU28, PRIS112 og ANBAAR5 samt egne beregninger.

2. Hvad betyder flere anbringelser for det økonomiske råderum

13.-14. januar 2020 har der på Krakas hjemmeside desværre ved en fejl ligget en foreløbig version af nærværende notat, hvor nedenstående beregning var angivet upræcist. Nærværende version er den korrekte. De kvantitative resultater i de to versioner er ensartede.

Dyr indsats men måske en god investering...

Statsministeren ønsker, at indsatsen over for udsatte børn og unge øges. Vi illustrerer nedenfor omkostningen ved at øge anbringelser og forebyggende indsatser, når vi kigger på de direkte forbundne udgifter. Det kan dog være en god investering, hvis indsatserne mindsker fremtidige sociale problemer og dermed reducerer de offentlige udgifter på sigt.

... fx pga. større beskæftigelse

Ud over de potentielle menneskelige gevinster, kan en indsats for at bryde en stærk negativ social arv potentielt give samfundsøkonomiske gevinster i form af fx højere uddannelse og beskæftigelse, samt færre misbrugsproblemer og heraf følgende behandlingsudgifter.

Et regneeksempel

Vi har lavet et regneeksempel for udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser med udgangspunkt i statsministerens mål om flere anbringelser, jf. Tabel 1. Konkret ser vi på, hvordan en 10-pct. stigning i de samlede udgifter ift. 2018-niveauet påvirker det økonomiske råderum frem mod 2025. I regneeksemplet er der alene set på udgiften, ikke på de potentielle fremtidige gevinster. Da der er tale om en tidlig indsats kan det dog med rimelighed lægges til grund, at de mulige samfundsøkonomiske gevinster ikke vil optræde frem mod 2025.

⁴ Da udgifterne til forebyggende indsatser både berører enkeltpersoner og familier, har vi valgt ikke at beregne udgifterne til forebyggende indsatser pr. person. Samtidig har opgørelsen over berørte personer, som modtagerforebyggende indsatser ændret sig markant over tid jf. bilaget. Det vil derfor være svært at sammenligne antal berørte personer over tid.

Timing

Med udgangspunkt i Statsministerens nytårstale, kan det med rimelighed lægges til grund, at den forøgede indsats skal finde sted inden for de nærmeste år. Derfor er det relevant at opgøre den årlige belastning af det råderum, Finansministeriet opgør. Omkostningen vil således belaste det årlige råderum forskelligt i de enkelte år.

Omkostning ift. råderum

Eksempelvis vil en 10-pct. stigning årligt koste 1,5 mia. kr. I 2025, vil en sådan stigning udgøre 5,5 pct. af råderummet. I 2021 udgør omkostningen derimod godt 75 pct. af råderummet, og i 2022 er det godt 20 pct. Dvs. på det kortere, og mest relevante sigt, vil tiltaget lægge beslag på så væsentlige offentlige midler, at mulighederne for at forøge anden offentlig service uden særskilt finansiering er væsentligt begrænset. I perioden 2021-2025 vil en 10-pct. forøgelse af udgifterne til anbringelser og forebyggende indsatser i gennemsnit lægge beslag på ca. 25 pct. af det årlige råderum.

Tabel 1 Regneeksempel: 10-pct. stigning i de årlige udgifter til anbringelser og forebyggende indsatser, 2021-2025

År	Råderum, mia. kr.	Årlig ekstra udgift, mia. kr.	Andel af råderum, pct.
2021	2,0	1,5	76,6
2022	7,5	1,5	20,4
2023	16,3	1,5	9,4
2024	21,5	1,5	7,1
2025	28,0	1,5	5,5

Anm.: 1) I ovenstående beregning ligger en stigning i udgifterne på 10 pct. ift. 2018-niveauet til grund for effekten på råderummet.
 2) Det finanspolitiske råderum er målt som den beregningstekniske mulige vækst i det offentlige forbrug ekskl. afskrivninger inden for de gældende udgiftslofter og målet om strukturel balance i 2025. Råderummet opgøres aktuelt ift. udgiftsniveauet i 2020 i 2020-priser.

Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel BU28 samt egne beregninger. Råderumsbeløbet er baseret på Finansministeriet (2019).

3. Litteratur

Ejrnæs, Mette og Mette Gørtz (2017). "Anbringelser i tal – hvor mange, hvorfor og hvordan?" kapitel 4 i bogen Den svære beslutning.

Finansministeriet (2019). Opdateret 2025-forløb: Grundlag for udgiftslofter 2023.

Socialstyrelsen (2019). <https://socialstyrelsen.dk/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats/om-forebyggelse-og-tidlig-indsats>. Senest tilgået 09-01-2020.

Bilag

Tabel 2 Antal børn og unge, hvor der har været en forebyggende indsats

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
I alt	15.079	15.753	15.503	36.094	38.843	41.556	43.680	43.672
Personrettet	15.079	15.753	15.503	15.695	16.175	16.513	16.974	16.728
Familierettet	0	0	0	22.710	24.043	25.640	27.036	27.618

Anm.: Tallene er netttotal. Børn der har modtaget både familierettede og personrettede indsatser er kun talt med én gang. Tallene summerer derfor ikke til totalen.

Kilde: www.statistikbanken.dk, tabel BU04A.